

Ekspertu intervijas kā informācijas ieguves avots vardarbības pret bērniem izpētei Latvijā

Lauma Sprinģe, Inese Stars, Anita Villeruša

Rīgas Stradiņa universitāte, Sabiedrības veselības un epidemioloģijas katedra, Latvija

II

Ievads. 1996. gadā Pasaules Veselības Asambleja deklarēja, ka “vardarbība ir svarīga sabiedrības veselības problēma visā pasaulē”. Dati no 2011. gadā veiktā pētījuma par Latvijas jauniešu bērnībā gūto nelabvēlīgo pieredzi liecina, ka arī Latvijā vardarbība pret bērniem ir bieži sastopama. No visiem pētījumā iekļautajiem jauniešiem 31,5% atzīmēja, ka bērnībā ir pieredzējuši emocionālu vardarbību, fizisku vardarbību ir pieredzējuši 16,4% un seksuālai vardarbībai bijuši pakļauti 10,3% respondentu. Vardarbības fenomens ir multifaktoriāls, un tā skaidrojumi meklējami personas, ģimenes, kultūras, sabiedrības vērtību, attieksmes un uzskatu savstarpējā mijiedarbībā. Lai pilnībā izprastu vardarbību pret bērniem kā fenomenu, papildu kvantitatīvai datu ieguvei un analīzei nozīmīgi ir iegūt informāciju par vardarbību pret bērniem kā fenomenu Latvijas sabiedrībā, kā arī sabiedrības attieksmi, uzskatiem un vērtībām. Šādas informācijas iegūšanai piemērotākas ir kvalitatīvās pētniecības metodes, kas respondentiem ļauj izteikt savu viedokli un dalīties pieredzē plašākā un elastīgākā formātā, nekā to paredz kvantitatīvās pētniecības metodes. Arvien biežāk sabiedrības veselības pētniecībā tiek izmantotas kvalitatīvās pētniecības metodes, jo ar to palīdzību var atklāt tos sabiedrības veselības problēmu cēloņus, kas saistīti ar sabiedrības vērtību sistēmu, uzskatiem un kultūru.

Mērķis. Izveidot un pilotēt padziļinātas, daļēji strukturētas ekspertu intervijas jautājumu protokolu, kas paredzēts vardarbības pret jauniešiem izpētei Latvijā.

Materiāls un metodes. Lai izstrādātu padziļinātas, daļēji strukturētas ekspertu intervijas jautājumu protokolu, tika pētīta zinātniskā literatūra par vardarbību pret bērniem, vardarbības fenomenu, vardarbības radītajiem traucējumiem un to pārvarēšanas mehānismiem. Izveidotā intervijas protokola izmantošanai pētniecībā tika saņemta RSU Ētikas komitejas atļauja. Interviju pilotēšanai tika izvēlēti speciālisti (psihoterapeiti, psihologi, ārsti psihoterapeiti), kuri strādā ar vardarbībā cietušajiem bērniem.

Rezultāti. Pēc zinātniskās literatūras analīzes par vardarbību pret bērniem un tās radītajiem traucējumiem un to pārvarēšanu, tika izveidots padziļināts, daļēji strukturēts ekspertu intervijas protokols, kas sastāvēja no trim jautājumu blokiem. Pirmais jautājumu bloks ietvēra jautājumus par vardarbībā cietušo bērnu pieredzi un vardarbības jēdziena izpratni. Tajā iekļauti jautājumi par biežāk pieredzētajiem vardarbības veidiem un to kombinācijām, varmāku raksturojumu un to, cik atklāti bērni runā par notikušu vardarbību un kā izprot vardarbības fenomenu. Otrais jautājumu bloks paredzēts, lai noskaidrotu vardarbības ietekmi uz cietušo veselību. Jautājumi aptver veselības fiziskās, garīgās un sociālās komponentes. Trešais jautājumu bloks paredzēts vardarbības radīto traucējumu pārvarēšanas mehānismu noskaidrošanai un institūciju darbības lomai vardarbībā cietušo bērnu rehabilitācijā. Šajā blokā ietverti jautājumi par cietušo bērnu vardarbības izraisīto traucējumu pārvarēšanas stratēģijām, cietušo bērnu rehabilitācijas vajadzībām. Veicot daļēji strukturētās, padziļinātas ekspertu intervijas jautājumu pilotēšanu intervijās ar speciālistiem, kuri strādā ar vardarbībā cietušajiem bērniem, noskaidrots, ka jautājumi ir piemēroti vardarbības pret bērniem fenomena izpētei Latvijas sabiedrībā. Eksperti izprata jautājumus un, balstoties uz savu praktisko pieredzi darbā ar vardarbībā cietušajiem bērniem, sniedza atbildes uz intervijas jautājumiem.

Secinājumi. Kvalitatīvā pētniecības metode, izmantojot daļēji strukturētās, padziļinātas ekspertu intervijas, ļauj iegūt detalizētāku informāciju par vardarbību pret bērniem kā sociālu fenomenu Latvijā. Intervijas protokolu kā pētniecības instrumentu var izmantot, lai atklātu ar sabiedrības vērtību sistēmu, attieksmi, uzskatiem un kultūru saistītus sabiedrības veselības fenomenus, kāda ir arī vardarbība.